

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Mercè Ibarz a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autora/merce-ibarz> >

Mercè Ibarz

A la ciutat en obres

Enric Sòria

A la ciutat en obres de Mercè Ibarz se'ns apareix, dins del conjunt de la seua obra, com el preludi d'una música nova, tant per la varietat de temes i registres que anuncia com

pel seu caràcter novedós dins l'evolució literària de l'autora.

Aquesta última afirmació requerirà, probablement, algunes precisions afegides. L'executòria de Mercè Ibarz com a escriptora és llarga. Des d'un ja molt llunyà assaig sobre la història d'ETA, en 1981, la nostra autora ha editat nombrosos articles i assajos en diverses publicacions i, entre els seus llibres, es compten una biografia de [Mercè Rodoreda](#) (1991, 1997) i un notable estudi sobre *Tierra sin pan*, l'esborronador film de Luis Buñuel (1999). Cenyint-nos a la narrativa, va publicar el 1993 un llibre, *La terra retirada*, atractiu i difícil de classificar, entre l'evocació, el relat i el reportatge, que ens parla del passat i el present de la vida d'un poble de la ratlla de l'Aragó i Catalunya, Saidí, al baix Cinca, el lloc en què va nàixer l'autora: un fragment d'una terra oblidada i sovint menystinguda, que ha viscut una transformació accelerada del seu món, no sempre o no del tot per a bé, i que ara es troba desorientada entre l'economia de mercat i la subvenció improductiva, en un estrany parèntesi, com una terra marginada, apartada i, a pesar d'això, viva i bella. El retorn intermitent de la protagonista narradora a aquesta terra retirada és, alhora, un viatge al passat, que evoca amb notable vivesa, i una confrontació amb els problemes i les angúnies del present, entre el desconcert i l'actualització, i que es resol, de tant en tant, amb paraules de denúncia. Ho lliga tot un llenguatge ric, d'enorme precisió i sabor, i que a mi, personalment, em resulta molt familiar, propi.

La narració, entesa com a descabdellament d'una peripècia individual o col·lectiva, amb nus i desenllaç, està reduïda als mínims detalls precisos: uns personatges convertits en presències, paraules i temors, unes poques anècdotes il·lustratives, tot suspès dins aquest buit o parèntesi en què s'ha convertit, als ulls de la protagonista, la vida en aquest nucli o centre del món de la memòria de la protagonista, que s'ha convertit, als ulls de tots, en perifèria, en terra exclosa.

El segon llibre narratiu de Mercè Ibarz, *La palmera de blat* (1995) recobrava els mateixos personatges, llocs, circumstàncies i protagonista-narradora, ara amb un to menys evocador i més decididament narratiu. Després, hi va haver un parèntesi de set anys sense publicar cap obra narrativa, trencat enguany per *A la ciutat en obres*. No és que no hi haja cap continuïtat entre les obres anteriors i aquesta. Per poc de deteniment que posem en la lectura, algunes relacions se'ns faran patents. Hi ha, en primer lloc, la constitució d'una veu en primera persona molt articulada i definida. Es tracta d'una narrativa traçada des de la individualitat més exigent, tot i que la seua mirada capta amb atenció (i quan cal denuncia, ja ho hem dit) els avatars de la vida col·lectiva. Però la seua, en aquests llibres, és la mirada distant d'un testimoni. Un testimoni que és, per dir-ho així, un partícep allunyat. Retirat també, en certa manera. No és un fluid de consciència lliure, a la manera joyciana, sinó la veu d'algú que observa atentament, que constata i que reflexiona. Tant en els primers llibres com en alguns dels relats d'*A la ciutat en obres*, no és debades que la veu que ens parla siga la d'algú que treballa de periodista.

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Mercè Ibarz a Lletra, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autora/merce-ibarz> >

Però aquest, la constitució d'una veu que reflexiona sobre l'esdevenir col·lectiu a partir d'una marcada individualitat pròpia, no és l'únic vincle entre els tres llibres; hi ha també, per exemple, la importància del paisatge -rural o urbà, tant fa ara- pel seu valor propi com a espai on la vida es viu i també pel seu valor simbòlic, com a motor d'evocacions i reflexions, entre l'il·limitat i l'avenir; com a signe d'una altra realitat subjacent o imaginable. En els detallats periples de les protagonistes de Mercè Ibarz hi ha alguna cosa de viatge iniciàtic, com si els paisatges visibles foren la clau que ens obri el pas als paisatges invisibles, però tant més reals i significatius, de la terra interior, aquest territori propi, làbil, entre el son i la vigília, on nien els somnis, els records i les esperances de la gent. Un àmbit, el de la terra interior, on només es pot entrar d'un en un, però que busca ser compartit. Al capdavant, bé pot ser que la terra també tinga vida pròpia, en cert sentit, i el que ens té a dir, només podrem escoltar-ho amb l'atenció, i la intuïció, ben despertes.

Voldria afegir, com a excursus, que aquesta altra terra interior de parla catalana, a l'Aragó, que és el paisatge visible dels dos primers llibres narratius de Mercè Ibarz, amb el seu clima dur, els seus grans rius ara contaminats i la seua fesomia llauradora, conforma un món d'una extraordinària riquesa i dota aquest país, abocat a la costa, de varietat interna i de profunditat, qualitats que no poden ser menyspreades de cap manera. És una terra que bé es mereix una literatura que ens la faça perdurablement vivible. La narrativa de [Jesús Moncada](#) és un exemple de la seua validesa com a font literària. Mercè Ibarz cita explícitament una gran novel·la de Ramón J. Sender, *Crònica del alba*, el primer i millor volum de la qual està dedicat a un paisatge molt pròxim, i en certa manera simètric: l'Aragó que fita amb les terres de parla catalana. L'autora fa molt bé de citar aquest llibre, que té, probablement, les pàgines més vives que la literatura espanyola ha dedicat al món rural, els seus fantasmes i les seues fascinacions. Entre l'Aragó limítrofe amb les contrades de parla catalana de *Crònica del alba* o *Réquiem por un campesino español* i aquesta terra retirada de Mercè Ibarz hi ha una proximitat que no és solament topogràfica i que ens alerta de les possibilitats literàries i, en el fons, vivencials d'aquest món massa oblidat.

Entre els trets que relliguen els tres llibres de Mercè Ibarz hi ha també, i no en últim lloc, la naturalitat del to, la treballada facilitat d'expressió d'aquesta veu que ens parla, en tots ells, en una prosa expressiva, clara, gens enfarfegada, amb dosis calculades d'ironia, i que delimita els detalls reveladors o suggestius amb mil·limetrada precisió. Criden també l'atenció certes continuïtats de detall, com per exemple el tractament dels vells, que apareixen en la narrativa de Mercè Ibarz com a figures estranyes i admirades alhora, testimonis resistents d'una època més dura, però també, en alguns aspectes, més humana. Repositoris d'experiència i també de fermesa, els vells de Mercè Ibarz són figures autoorientades i, a la seua manera, sàvies: són presències que ordenen el món, el pròxim, com les àvies altives de *La terra retirada* o com la veïna cega i forta de "Fragilitat de les parets", o almenys el propi, com la vella amb el gos dels baixos del carrer de "El contracte", que adquireix el relleu immòbil i en certa manera majestuós d'un tòtem sedant.

Però les diferències entre *A la ciutat en obres* i els llibres anteriors salten també a la vista. En primer lloc la decidida adscripció a un gènere, el relat de dimensions mitjanes, que en català, i durant anys, va ser injustament considerat com una forma narrativa secundària davant la supremacia, un punt tirànica, de la novel·la. Els relats d'aquest llibre són històries perfectament delimitades, emmarcades per una anècdota que, a base de detalls i de suggeriments, alguns explícits i altres velats, va mostrant-nos el seu veritable sentit, com a fonament simbòlic, artístic, d'una categoria. Ara, el plaer de narrar és més ample i està més intensament viscut; la prosa és més vivaç; els matisos que aconsegueix fixar, més esmunyedissos. L'articulació d'observacions, reflexions, anècdotes, circumstàncies aparentment fortuïtes dibuixades en una sola frase gràfica-, records i vincles, és molt més consistent, justament perquè a primera vista és més lleugera. Les referències a la problemàtica

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Mercè Ibarz a LletraA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autora/merce-ibarz> >

social o política són més astutes, més subtils, i la melancolia queda tamisada pel laberint dels encontres i els desencontres; personalitzada, convertida en història. Així, la versemblança d'aquesta veu que es passeja per la vida i l'analitza és molt més gran.

D'altra banda hi ha l'escenografia. El títol ja ens avisa. Els relats d'*A la ciutat en obres* estan situats a Barcelona, la ciutat que es fa i es desfà continuament. La ciutat de la memòria i de l'oblit. L'enganyosa ciutat dels retrobaments i les metamorfosis. En coneixem, o creiem conèixer-ne, els carrers, els passejos, les cases, les oficines, l'Umbracle o el mercat de sant Antoni. Aquesta és la Barcelona de la classe mitjana de l'Eixample, la que ha anat descuidant el somni modernista, la que ignora i transforma la ciutat. Els relats de Mercè Ibarz són com tres cates en aquest oceà. Com tres exploracions iniciàtiques.

A la ciutat en obres és un recull, no gaire voluminós, però molt dens, de tres narracions ambientades en aquest territori ciutadà: "En un mar vegetal", "Fragilitat de les parets" i "El contracte". A més de l'escenari, les vincula la veu narradora, sempre en primera persona. No és necessari que pensem que la protagonista-narradora és, en els tres relats, la mateixa. Les figures podrien ser diverses, però mantenen molts punts en comú. En els tres relats es tracta d'una dona activa, jove, però dotada ja amb un bagatge substancial de records, que en algun cas es remunten a la lluita juvenil antifranquista i al marasme febril i ple d'expectatives que fou la Transició. Viu a l'Eixample, no molt lluny, pel que sembla, del passeig de sant Joan. "El passeig sense gràcia" que ens du a la Ciutadella, com diu en el primer relat. En el tercer, ha de fer un llarg recorregut zig-zaguejant per arribar al mercat de sant Antoni. En "Fragilitat de les parets" viu en una finca vella, a l'Eixample també, d'escalas abruptes i desproporcionades, i amb pobres, però consoladores, decoracions artesanals. En el tercer, la casa és restaurada, almenys part defora, i els obrers s'atrafeguen rere les bastides de tela reixada verda que semblen de camuflatge. En aquest relat, "El contracte", la protagonista és una dona casada amb un home intel·ligent i irònic, com també ho és ella; en el primer, hi ha una vaga referència familiar. La dona del segon relat, "Fragilitat de les parets", viu, pel que sembla, sola. Pel que ens diu, sabem que durant un temps va compartir el seu pis amb una amiga que ha mort. Coneixem també els oficis dels veïns amb què entra en contacte, però no el seu. Les dones del primer i el tercer relat treballen de periodistes diguem-ne autònomes. I la variable inseguretat del seu ofici alhora les estimula i les neguiteja.

El segon relat ens parla, entre altres coses, del naixement cautelós d'una amistat entre veïns, justament perquè les parets són fràgils, com també ho són els límits aïlladors de la individualitat. La humitat forma part de la vida. El primer i el tercer relat, en canvi, ens parlen de l'amistat en el temps, dels amics perduts i difícilment recobrats. Dels errors que el temps multiplica i que es transformen en desencontres; o d'eixa estranya barreja de traïcions i lleialtats inextricablement relligades en què es converteix, tant si ho volem com si no, l'amistat al llarg del temps. També de les dificultats del retrobament, que exigeixen un ritual propi, l'establiment d'una complicitat nova, per a reeixir-hi. Però l'amistat, d'altra banda, pot ser un record viu, un focus que il·lumina la vasta pantalla del passat. Les pàgines més joioses d'aquest llibre, les que arriben a transmetre'ns l'alegria, són aquelles que evocuen els records compartits de l'amistat.

En els tres relats, ens immèrgim en un món de correspondències subtils entre imatges, evocacions i símbols, entre la reflexió i l'associació; un món on té cabuda el mite i també el somieig. Per a entendre la manera en què Mercè Ibarz lliga en les seues narracions la realitat i el somni, la fantasia, el record i la premonició, potser ens convindrà detenir-nos especialment en la primera, "En un mar vegetal", en què els paisatges familiars de Barcelona es transmuten, per una llei d'associacions que se'ns van revelant a poc a poc, en un territori cosmopolita, alhora conegut i exòtic, entrevist com a

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Mercè Ibarz a LletRA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autora/merce-ibarz> >

través d'un tel oníric, on Barcelona pot ser alhora Natal, la ciutat brasilera de les albes, o els camps d'arròs filipins, o un paisatge més pròxim al cubisme de Braque que a l'escola d'Olot, o un espai simbòlic com el dels mapes del segle XVI, "quan els cartògrafs omplien les terres incògnites amb dibuixos de lleons ferotges", i on la vigília i el somni s'interpenetren. [...]

També en l'univers que explora Mercè Ibarz en aquest llibre han quedat moltes portes obertes. Com camins per a una narrativa feta de detalls i reflexió. Potser els edificis tenen música pròpia, com sens dubte en tenen les paraules. Per això, aquests relats tenen aire de preludi, o d'obertura. Formen ja part d'una peça nova i al mateix temps l'auguren. Mercè Ibarz ha escrit que les paraules, tinguen o no tinguen sentit a la primera, serveixen de guia, si el narrador és competent. En aquest cas ho és, sens dubte. Les paraules i les seues subtils associacions són les que orienten l'autora, i a nosaltres amb ella, per aquest curiós laberint canviant, propi i comú que és la ciutat. Mercè Ibarz ens en traça un dels mapes possibles.

Copyright © 2002 Enric Sòria

Tast de textos

Text

PDF: **Vine com estàs**

Les primeres pàgines de recull.

<http://www.proa.cat/docroot/grup62/includes/files/g62book/22797/pdfsumhari/pdfsumhari/Vine-com-estas-pag.1-24-.pdf>

WEB: **Un relat de Febre de carrer**

Transcripció d'un fragment de la narració "D'aquest costat del claustre". A Vilaweb Lletres (12/09/2005) .

<http://www.vilaweb.cat/www/lletres/lilibre?llibre=1513586>

WEB: **Notes sobre el documental**

Article de Mercè Ibarz a la revista de comunicació audiovisual *Formats*.

<http://www.iua.upf.es/formats/formats1/d02ct.htm>

PDF: **Entrevista**

Reflexions de Mercè Ibarz a la revista *Paper de vidre*.

http://www.paperdevidre.net/pdf_pdv/n39.pdf

WEB: **Assaigs i reportatges**

Recull d'articles de Mercè Ibarz sobre cinema, art i literatura.

<http://dialnet.unirioja.es/servlet/autor?codigo=122835>

Biobibliografia

Biografia

WEB: **Mercè Ibarz a l'Institut Ramon Llull**

Nota biogràfica dins l'espai dedicat a la Fira Internacional del Llibre de Guadalajara 2004.

http://fil04.llull.cat/cat/02protagonistes/Ibarz_MerceESP.shtm

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Mercè Ibarz a Lletra, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autora/merce-ibarz> >

Bibliografia

WEB: Què hi ha a la Biblioteca de Catalunya

http://catalog.bnc.cat/search*cat/?searchtype=a&searcharg=Ibarz+Merc%C3%A8&sortdropdown=-&searchscope=13&searchscope2=13&SORT=D

WEB: Què hi ha a les biblioteques universitàries catalanes (CCUC)

http://ccuc.cbuc.cat/search*cat/a?SEARCH=Ibarz+Merc%C3%A8&sortdropdown=-&searchscope=23

WEB: Què hi ha a les biblioteques públiques

<http://argus.biblioteques.gencat.cat/iii/encore/search/C|S|Ibarz+Merc%C3%A8%7COrightrightresult|U1?lang=cat&suite=pearl>

WEB: Articles de l'autora (Traces)

<http://traces.uab.cat/search?f=author&p=Ibarz%20Merc%C3%A8&sc=1&ln=ca>

WEB: Articles sobre l'autora (Traces)

http://traces.uab.cat/search?ln=ca&p=Ibarz%2C+Merc%C3%A8&f=keyword&action_search=Cerca&c=Traces+%3A+base+de+dades+de+llengua+i+literatura+catalanes&sf=&so=d&rm=&rg=10&sc=1&of=hb

Comentaris sobre l'autora

Crítica

WEB: Pàgina de l'AELC

Inclou biografia, premis i publicacions.

<http://www.escriptors.cat/autors/ibarzm/>

WEB: L'autora al Corpus Literari Ciutat de Barcelona

Biografia, enllaços i transcripció d'articles sobre Ibarz.

http://www.ducros.cat/corpus/index.php?command=show_news&news_id=1292

WEB: Mercè Ibarz, memòria viva

Montserrat Serra ressenya *Vine com estàs*. A Vilaweb (21/01/2013).

<http://www.vilaweb.cat/noticia/4075755/20130121/merce-ibarz-memoria-viva.html>

Diversos

WEB: 'Escriure és treballar amb la memòria de les paraules'

Bernat Puigtobella entrevista l'autora amb motiu de la publicació de *Vine com estàs*. A Núvol.com (17/01/2013).

<http://www.nuvol.com/noticies/merce-ibarz-escriure-es-treballar-amb-la-memoria-de-les-paraules/>

PDF: 'Exploro una Barcelona oculta i quotidiana, supervivent'

Lourdes Domínguez entrevista l'autora, a *l'Avui* (11/07/2002). Parlen sobre el llibre *A la ciutat en obres* i el procés d'escriptura.

<http://www.traces.uab.es/tracesbd/avui/av04707a.pdf>

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Mercè Ibarz a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autora/merce-ibarz> >

PDF: "Vides literàries"

Emili Teixidor s'apropa a Mercè Ibarz com a biògrafa de Mercè Rodoreda, al diari *Avui* (03/03/05).
<http://www.traces.uab.es/tracesbd/avui/av03748.pdf>

WEB: "Furiosa abeja literaria"

Ressenya, a *El País*, de l'estudi *Mercè Rodoreda. Exilio y deseo*, de Mercè Ibarz (09/04/05).
http://www.elpais.es/articulo/elpbabens/20050409elpbabens_5/Tes/Furiosa%20abeja%20literaria

---

Propostes didàctiques

Recursos

PDF: Mercè Ibarz. Guia de lectura

Elaborada per Francesc Gil i M. Josep Simó (SEDEC), l'any 1999, i revisada i ampliada per Rosa Clar l'any 2008.

<http://www20.gencat.cat/docs/CulturaDepartament/ILC/Documents/Arxiu/Merce%20Ibarzfeb09.PDF>
